Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

29. oktoober 2015*

Eelotsusetaotlus — Andmebaaside õiguskaitse — Direktiiv 96/9/EÜ — Artikli 1 lõige 2 — Kohaldamisala — Andmebaasid — Topograafilised kaardid — Andmebaasi moodustava materjali iseseisvus — Võimalus selle materjali elemente üksteisest lahutada, ilma et nende informatiivne sisu väheneks — Topograafilise kaardi kasutusotstarbe arvessevõtmine

Kohtuasjas C-490/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesgerichtshof'i (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) 18. septembri 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 6. novembril 2014, menetluses

Freistaat Bayern

versus

Verlag Esterbauer GmbH,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: esimese koja president R. Silva de Lapuerta teise koja presidendi ülesannetes, Euroopa Kohtu president K. Lenaerts (ettekandja), kohtunikud J. L. da Cruz Vilaça, C. Lycourgos ja J.-C. Bonichot,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 2. septembri 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Freistaat Bayern, esindajad: *Rechtsanwalt* U. Karpenstein ja *Rechstanwalt* M. Kottmann,

— Verlag Esterbauer GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* P. Hertin,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, J. Kemper ja D. Kuon,

— Belgia valitsus, esindajad: J.-C. Halleux ning L. van den Broeck ja C. Pochet,

— Hispaania valitsus, esindaja: A. Gavela Llopis,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

— Prantsuse valitsus, esindaja: D. Segoin,

— Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,

— Austria valitsus, esindaja: G. Eberhard,

— Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

— Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ja L. da Conceição Esmeriz,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: J. Kraehling, keda abistas *barrister* N. Saunders,

— Euroopa Komisjon, esindajad: T. Scharf ja J. Samnadda,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta (EÜT L 77, lk 20; ELT eriväljaanne 13/15, lk 459) artikli 1 lõike 2 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati Freistaat Bayerni (Baieri liidumaa) ja turismikaartidele spetsialiseerunud Austria kirjastuse Verlag Esterbauer GmbH (edaspidi „Verlag Esterbauer") vahelises kohtuvaidluses autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste seaduse (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, edaspidi „UrhG") alusel esitatud rikkumise lõpetamise nõude üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 96/9 põhjendustes 9, 10, 12, 14 ja 17 on märgitud:

„(9) andmebaasid on ühendusesisese infoturu arendamisel olulise tähtsusega vahendiks; nimetatud vahend osutub kasulikuks ka mitmes muudes valdkondades;

(10) nii ühenduses kui kogu maailmas kõikides kaubandus- ja tööstussektorites iga-aastaselt loodava ja töödeldava informatsiooni hulga kiire kasv nõuab kõikides liikmesriikides investeerimist nüüdisaegsetesse infotöötlussüsteemidesse;

[…]

(12) niisugune investeerimine kaasaegsetesse informatsiooni säilitamise ja töötlemise süsteemidesse ei saa ühenduses toimuda, kui andmebaaside tegijate õiguste kaitsmiseks ei kehtestata stabiilset ja ühtset õiguskaitsekorda;

[…]

(14) käesoleva direktiivi kohast kaitset tuleb laiendada ka mitteelektroonilistele andmebaasidele;

[…]

(17) mõistet „andmebaas” tuleb mõista hõlmavana kirjanduslike, kunstiliste, muusikaliste või muude teoste kogusid või muu materjali nagu tekstide, helide, kujutiste, arvude, faktide või andmete kogusid; see peab hõlmama niisuguste sõltumatute teoste, andmete või muu materjali kogusid, mis on korraldatud süstemaatiliselt või metoodiliselt ning millele on võimalik üksikult juurde pääseda; […]”.

4 Direktiivi 96/9 artiklis 1 „Reguleerimisala” on sätestatud:

„1. Käesolev direktiiv käsitleb ükskõik millises vormis andmebaaside õiguskaitset.

2. Andmebaas käesoleva direktiivi tähenduses on süstemaatiliselt või metoodiliselt korrastatud iseseisvate teoste, andmete või muu materjali kogu, mis on individuaalselt kättesaadav elektrooniliste või muude vahendite abil.

[…]”

Saksa õigus

5 UrhG § 87a „Mõisted” lõike 1 esimese lausega võetakse Saksa õigusesse üle direktiivi 96/9 artikli 1 lõige 2.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

6 Baieri liidumaa annab mõõdistustööde ja geoinformaatika ameti (Landesamt für Vermessung und Geoinformation) kaudu kogu Baieri liidumaa kohta välja topograafilisi kaarte, mille mõõtkava on 1:50 000. Verlag Esterbauer on Austria kirjastus, kes annab muu hulgas välja atlaseid, matkajuhte ning jalgratturitele, maastikuratturitele ja rulluisutajatele mõeldud geograafilisi kaarte.

7 Baieri liidumaa väitel on Verlag Esterbauer oma kaartide koostamiseks õigusvastaselt kasutanud tema topograafilisi kaarte ja võtnud üle nende aluseks olnud andmed. Ta pöördus seetõttu Landgericht Müncheni (piirkondlik kohus Münchenis) poole tegevuse lõpetamise nõudega ning nõudega mõista Verlag Esterbauerilt välja kahjuhüvitis. Esimese astme kohus rahuldas need nõuded.

8 Verlag Esterbauer esitas selle peale apellatsioonkaebuse Oberlandesgericht Münchenile (kõrgeim piirkondlik kohus Münchenis), kes tühistas osaliselt Landgericht Müncheni otsuse. Oberlandesgericht andis kassatsioonkaebusele (*Revision*) Bundesgerichtshofis (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetlusloa üksnes osas, milles ta jättis rahuldamata Baieri liidumaa nõuded, mis tulenevad andmebaaside õiguskaitsest UrhG § 87a jj alusel.

9 Bundesgerichtshofil (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) tekib sellega seoses küsimus, milline on direktiivi 96/9 kohaldamisala ning kas Baieri liidumaa koostatud topograafilised kaardid on hõlmatud mõistega „andmebaas” direktiivi artikli 1 lõike 2 tähenduses. Täpsemalt soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas andmed, mis kirjeldavad maapinna teatud punktide koordinaate, kujutavad endast „iseseisvat materjali” selle sätte tähenduses.

10 Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas hinnates küsimust, kas tegemist on iseseisva materjali koguga direktiivi 96/9 artikli 1 lõike 2 tähenduses, kuna selle elemente saab üksteisest lahutada, ilma et selle informatiivne väärtus väheneks, on määrava tähtsusega igasugune mõeldav informatiivne väärtus või ainult see väärtus, mille kindlaksmääramisel tuleb lähtuda sellest, millist eesmärki kõnealune materjalikogu täidab, võttes arvesse sellest tulenevat tüüpilist kasutaja käitumist?"

Eelotsuse küsimuse analüüs

11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas direktiivi 96/9 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et geograafilised andmed, mis on topograafilisest kaardist eraldatud mõne teise kaardi koostamiseks ja turustamiseks, säilitavad pärast nende eraldamist piisava informatiivse väärtuse, et neid saaks pidada „andmebaasi" „iseseisvaks materjaliks" selle sätte tähenduses.

12 Sellega seoses olgu kõigepealt märgitud, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et liidu seadusandja taotletava eesmärgiga on kooskõlas anda mõistele „andmebaas" direktiivi 96/9 tähenduses lai ulatus, mida ei koorma formaalsed, tehnilised ega materiaalsed kaalutlused (vt kohtuotsused Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 20, ja Ryanair, C-30/14, EU:C:2015:10, punkt 33).

13 Direktiivi artikli 1 lõikes 1 on nimelt sätestatud, et see käsitleb „ükskõik millises vormis" andmebaaside õiguskaitset.

14 Direktiivi 96/9 põhjendus 17 täpsustab sellega seoses, et andmebaasi mõistest tuleb aru saada nii, et see hõlmab „kirjanduslike, kunstiliste, muusikaliste või muude teoste kogusid või muu materjali nagu tekstide, helide, kujutiste, arvude, faktide või andmete kogusid" (vt kohtuotsus Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 23). Lisaks ilmneb direktiivi põhjendusest 14, et direktiiviga antud kaitse hõlmab nii elektroonilisi kui ka mitteelektroonilisi andmebaase.

15 Asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all olevad topograafilised kaardid on analoogkaardid, mis tuleb skänneriga digitaliseerida, et neid saaks graafikaprogrammi abil individuaalselt kasutada, ei takista seega tunnistamast neid „andmebaasideks" selle direktiivi tähenduses.

16 Euroopa Kohus on samuti otsustanud, et laia tõlgenduse taustal tuleneb direktiivi 96/9 tähenduses andmebaasi mõiste erilisus funktsionaalsest kriteeriumist (vt kohtuotsus Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 27). Direktiivi põhjenduste 9, 10 ja 12 kohaselt on direktiiviga antava õiguskaitse eesmärk toetada kõikides tegevusvaldkondades igal aastal loodavate ja töödeldavate andmete hulga plahvatusliku kasvu tingimustes infoturu arendamisel olulist rolli mängivate andmete säilitamise ja töötlemise süsteemide loomist (vt kohtuotsused Fixtures Marketing, C-46/02, EU:C:2004:694, punkt 33; The British Horseracing Board jt, C-203/02, EU:C:2004:695, punkt 30; Fixtures Marketing, C-338/02, EU:C:2004:696, punkt 23, ning Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 39).

17 Direktiivi 96/9 artikli 1 lõike 2 tähenduses „andmebaasiks" kvalifitseerimine sõltub seega sellest, kas tegemist on „iseseisva materjali" koguga ehk üksteisest eraldatavate elementidega, ilma et nende informatiivne, kirjanduslik, kunstiline, muusikaline või muu väärtus väheneks (vt kohtuotsus Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 29).

18 Verlag Esterbauer ja Euroopa Komisjon toovad esile, et topograafiliste analoogkaartide puhul koosneb eraldatav element, mida tuleb arvesse võtta, kahest andmest, nimelt esiteks „geograafilisest koordinaadipunktist", st koodist, mis vastab kindlale koordinaadipunktile kahemõõtmeliselt kujutatud ruutvõrgustikus, ning teiseks „signatuurist", st koodist, mida kaardi koostaja kasutab tähistamaks

üksikelementi, nt kirikut. Nad märgivad, et pärast topograafilisest kaardist eraldamist on nende andmete informatiivne väärtus nullilähedane, kuna toodud näite puhul ei võimaldaks kindla geograafilise koordinaadipunktiga seotud „kiriku” signatuur teha järeldusi selle kohta, kas kirik asub kindlas linnas või kindlas külas, kuna puudub olulisem teave kiriku asukoha kohta.

19 Sellega seoses tuleb mainida, et sellised topograafilised kaardid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on alusmaterjal, mille abil valmistatakse teisi tooteid, eraldades valikuliselt selle elemente. Põhikohtuasjas eraldas Verlag Esterbauer Baieri liidumaa topograafilisi kaarte digitaliseerides neist jalgratturitele, maastikuratturitele ja rulluisutajatele sobivate radade geograafilised andmed.

20 Kohtupraktikast tuleneb aga, et esiteks võivad „iseseisva materjali” direktiivi 96/9 artikli 1 lõike 2 tähenduses moodustada nii üksikandmed kui ka andmete kombinatsioon (vt kohtuotsus Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 35, ning Football Dataco jt, C-604/10, EU:C:2012:115, punkt 26).

21 Seega ei takista direktiivi 96/9 artikli 1 lõige 2 seda, et käesoleva otsuse punktis 18 nimetatud mõlemaid andmeid või ka muude andmete kombinatsiooni, nagu jalgratturitele, maastikuratturitele ja rulluisutajatele sobivate radade geograafilisi andmeid, saab lugeda „iseseisvaks materjaliks” selle sätte tähenduses, seda siiski tingimusel, et nimetatud andmete eraldamine asjaomasest topograafilisest kaardist ei vähenda nende informatiivset sisu käesoleva otsuse punktis 17 viidatud kohtupraktika tähenduses.

22 Teiseks on Euroopa Kohus otsustanud, et andmekogu elemendi informatiivse sisu väärtust ei mõjuta selle kohtupraktika tähenduses see, kui nimetatud elemendil on pärast selle andmekogust eraldamist iseseisev informatsiooniline väärtus (vt kohtuotsused Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 33, ning Football Dataco jt, C-604/10, EU:C:2012:115, punkt 26).

23 Siinkohal olgu öeldud, et andmebaasi loomine, mida käesoleva otsuse punkti 16 kohaselt peaks direktiiv 96/9 selles ette nähtud õiguskaitse abil soodustama, võib anda selle andmebaasi elementidele lisaväärtuse, kuna need on süstemaatiliselt või metoodiliselt korrastatud ja individuaalselt kättesaadavad. Kui andmekogu elemendi väärtus suureneb selle lisamisel andmekogusse, siis võib selle eraldamine sealt elemendi väärtust vastavalt vähendada, kuid see ei takista siiski selle kvalifitseerimist „iseseisvaks materjaliks” direktiivi 96/9 artikli 1 lõike 2 tähenduses, kui sellele jääb alles iseseisev informatiivne väärtus.

24 Järelikult ei välista elemendi informatiivse väärtuse vähenemine andmekogust eraldamise tulemusena tingimata, et seda elementi saab lugeda „iseseisvaks materjaliks” direktiivi 96/9 artikli 1 lõike 2 tähenduses, kui sellele jääb alles iseseisev informatiivne väärtus.

25 Vastates eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele põhikohtuasjas kõne all olevate topograafiliste kaartide elementide iseseisva väärtuse hindamise kohta ja täpsemalt küsimusele, kas seda väärtust tuleb hinnata nende kaartide eesmärgi või tüüpiliselt kasutajalt oodatava kasutusviisi alusel, tuleb meenutada, et topograafilisi kaarte on võimalik kasutada mitmel erineval moel, näiteks reisi planeerimiseks ühest punktist teise, jalgrattamatka ettevalmistamiseks, marsruudi, linna, jõe, järve või mäe nime ja asukoha otsimiseks, vooluveekogu laiuse või pinnareljeefi kõrguse tuvastamiseks.

26 Lisaks raskustele sellise andmekogu nagu topograafilise kaardi põhieesmärgi või tüüpilise kasutaja kindlaksmääramisel oleks sellise kriteeriumi kohaldamine andmekogu elementide iseseisva informatiivse väärtuse hindamisel ka vastuolus liidu seadusandja tahtega anda andmekogu mõistele lai ulatus.

27 Nii nähtub Euroopa Kohtu praktikast ning eelkõige otsusest Fixtures Marketing (C-444/02, EU:C:2004:697), et andmekogust eraldatud elemendi iseseisva informatiivse väärtuse hindamisel ei tule lähtuda teabeväärtusest asjaomase kogu tüüpilise kasutaja jaoks, vaid iga eraldatud elemendist

huvitatud kolmanda isiku jaoks. Euroopa Kohus sedastas selles otsuses nimelt, et jalgpallikohtumise andmetel, mille hasartmänge korraldav ettevõtja oli eraldanud andmekogust, mille olid koostanud jalgpalli võistlussarja korraldajad ja mis sisaldas teavet kõigi nimetatud võistlussarja kohtumiste kohta, on iseseisev väärtus osas, milles see annab kolmandatele huvitatud isikutele, st hasartmänge korraldava ettevõtja klientidele asjakohast teavet (vt kohtuotsus Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, punkt 34).

28 Andmekogus sisalduvad andmed, mida kasutatakse majanduslikult autonoomselt, nagu Verlag Esterbaueri poolt Baieri liidumaa topograafilistest kaartidest eraldatud andmed, on seega „andmebaasi" „iseseisev materjal" direktiivi 96/9 artikli 1 lõike 2 tähenduses, kuna need annavad pärast kogust eraldamist andmeid kasutava ettevõtja klientidele asjakohast teavet.

29 Eeltoodust lähtudes tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 96/9 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et geograafilised andmed, mille kolmas isik on topograafilisest kaardist eraldanud mõne teise kaardi koostamiseks ja turustamiseks, säilitavad pärast nende eraldamist piisava informatiivse väärtuse, et neid saaks pidada „andmebaasi" „iseseisvaks materjaliks" selle sätte tähenduses.

Kohtukulud

30 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et geograafilised andmed, mille kolmas isik on topograafilisest kaardist eraldanud mõne teise kaardi koostamiseks ja turustamiseks, säilitavad pärast nende eraldamist piisava informatiivse väärtuse, et neid saaks pidada „andmebaasi" „iseseisvaks materjaliks" selle sätte tähenduses.

Allkirjad